

בס"ד

חינוך לאור הפרשה

פרשת ויגש

השם איתך בכל מצב!

גיליון מס' 125 תשפ"א

הרב יהונתן דדון

yd0527606276@gmail.com

חינוך לאור הפרשה/פרשת ויגש ה' איתך בכל מצב!

השבוע נפתח עם 2 סיפורים:

- 1 -

"קרש הצלה חם מנפילה רוחנית"

תלמיד צעיר בישיבת "אור ישראל" החל להיעלם בלילות. חבריו גילו כי הוא הולך למקום שלא מתאים לבחור ישיבה להיות שם. הם סיפרו זאת לראש הישיבה הגאון רבי יעקב ניימן זצ"ל. ראש הישיבה הגיב: "כאשר תראו בפעם הבאה שהוא הולך, תגידו לי מיד, כדי שאתפוס אותו בדרכו". וכך היה. הבחור יצא את שערי הישיבה, ורבי יעקב ארב לו ברחובה של עיר. הבחור עמד המום מול ראש הישיבה. אולם מה רבה הייתה הפתעתו כשרבי יעקב לא שאל אותו לאן הוא הולך, אלא גער בו כי בלילה כה קר, הוא הולך בלי מעיל. "הרי אתה יכול להתקרר", אמר. פשט רבי יעקב את מעילו והעבירו לתלמידו המופתע. "אני עולה לביתי חם, אתה ממשיך כנראה ללכת, אנא התעטף במעיל, הוא יחמם אותך היטב, השיבהו לי כשתחזור". הבחור נדהם מהמחווה, אבל המשיך בדרכו... לימים, כאשר חזר לדרך התורה, סיפר הבחור כי בעצם קיבל החלטה לעזוב הכל. "נתון הייתי במשבר קשה, אבל המעיל של הרב חימם אותי כל כך, פשוט להט ושרף אותי... ישבתי היכן שישבתי, עטוף במעיל המחמם של ראש הישיבה, לא ראיתי כלום, רק הרגשתי חמימות נעימה, מאירה ומלטפת. תקופה ארוכה חשתי בכל אבריי את החום הלוהט שקרן מרבי יעקב ועטף אותי דרך המעיל הישן... החום הזה ריפא את נשמתו והביאני לגן עדן בשני העולמות"...

(הובא בספרו של הרב יצחק לורנץ "חכמת הנפש היהודית")

*

- 2 -

"המכתב"...

היה בחור שלמד בישיבת פוניבז', ובעקבות משבר שפקד אותו, עזב את הישיבה והלך לצבא. חבריו, שידעו שהוא בצבא, לא רצו לדבר איתו וניתקו איתו כל קשר. הוא הרגיש בודד, וחוץ מכל מה שעבר עליו, והעובדה שעזב את היכל הישיבה, ציער אותו מאוד המצב הזה שאיש לא רצה לשוחח עימו. אביו ואימו עוד היו בחיים אבל לא היה לו שיג ושיח עמהם. והנה, יום אחד, בהיותו במחנה הצבאי, הודיעו לו שהגיעה עבורו גלוית דואר, והוא יכול לקבלה במשרד. תמה הבחור: מי יכול לשלוח לי גלויה? מי הוא זה שלא שכח ממני? הרי אף אחד לא רוצה לדבר איתי! הוא ניגש למשרדי המחנה הצבאי, קיבל לידין את הגלויה והתפלא לראות את שם השולח: "שמואל". הבחור ניסה לאמץ את זכרונו, אם היה לו פעם חבר בשם שמואל, ולא הצליח להיזכר. הוא פתח את המכתב וכמעט התעלף מרוב התרגשות. הוא קרא, והחל לבכות: "יקירי ואהובי, לאן שלא הגעת, איפה שאתה נמצא, אני רוצה לפגוש אותך ולשוחח איתך". על החתום: שמואל רוזובסקי. למרות שהיה אסור לו לצאת מן המחנה באותה שעה, הבחור לא יכול היה לעמוד מול פרץ רגשותיו. הוא פשוט ברח מהמקום בו היה, הגיע לישיבה ופגש את ראש הישיבה האהוב, הגאון רבי שמואל רוזובסקי, שכל כך המתין לו. ראש הישיבה ישב ושוחח איתו במשך לילה שלם! והתוצאה: הבחור עזב את הצבא וחזר לישיבה.

*

בפרשת השבוע, הקב"ה מבטיח ליעקב אבינו: "אנוכי ארד עמך מצרימה ואנוכי אעלך גם עלה". ה"כלי יקר" מסביר את הפסוק על פי משל: אדם צריך לחצות נהר. מימי הנהר שוצפים ועמוקים, והוא לא למד לשחות. מובן שהוא לא ירד לנהר לבדו מחשש שמא יטבע. הוא ממתין לעזרה, והנה מופיע ידידו בעל ותק של שנים רבות בשחייה. זה האחרון שמח מאוד לעזור בחציית הנהר. מי ירד ראשון לנהר? מטבע הדברים, מי שידע לשחות הוא זה שירד ראשון, השני לא יעז לרדת לנהר לפני שמוליכו כבר נמצא שם. כך זה בירידה. אבל בעלייה מן המים, מי יעלה ראשון? האדם המוליך יעלה קודם את חברו, ורק אחרי שהוא יצא מן המים, יעלה מי שידע לשחות. כך יוצא שבין בעלייה ובין בירידה, האדם שאינו יודע לשחות לא נשאר רגע אחד לבדו במים. זו ההבטחה של ה': אני אשמור עליכם, כך שלא תהיו אפילו רגע אחד בודדים מול האויב. לכן, בירידה למצרים ה' אומר: "אנוכי ארד עמך מצרימה", ה' מקדים את ירידתו לירידת יעקב. קודם - "אנוכי ארד", ורק אחר כך - "עמך", אתה תרד. ואילו בעלייה, הבורא מקדים - "אנוכי אעלך", קודם אני אעלה אותך, ורק אחר כך "גם עלה" - אני אעלה.

*

וכך פירש ה"שפת אמת" את הפסוק "אנוכי ארדה עמך מצרימה": ההימצאות ב"מצרים" - מיצר/צרה הינה קשה ומעיקה, אולם משעה שהיהודי מכיר בכך שהקב"ה מלווה אותו בדרכו, הוא מתעודד ואינו נופל ברוחו, הוא צולח את הגשר בבטחה!

*

"בכל צרתם לו (לא) צר"

הנביא ישעיה אומר: "בכל צרתם לא צר, ומלאך פניו הושיעם, באהבתו ובחמלתו הוא גאלם" (ישעיה ס"ג, ט). הקרי והכתיב שבפסוק אינם שווים. כתוב בפסוק "לא צר", וקוראים "לו צר".

נשאלת השאלה: איך מסבירים את הסתירה המוחלטת שיש כאן בין הקרי והכתיב? מצד אחד משמעות הפסוק הוא שה' "לא צר" עמנו יחד בצרותינו, ומצד שני אנו קוראים "לו צר" שהמשמעות היא שגם ה' בצער עמנו? את התשובה לשאלה זו שמע הגאון רבי מרדכי מן זצ"ל מאת רבה של סלונים הגאון רבי לייב פיין זצ"ל.

דרש רבה של סלונים פשט בפסוק על פי מעשה שהיה בעיר בריסק לפני כמאה וחמישים שנה. באחת מלילות שבת יצאו תושבי העיר היהודים להפגין נגד מחללי שבת. המשטרה המקומית כעסה על ההתקהלות הבלתי חוקית ועצרה את ראש הקהל. ההפגנה התפזרה וראש הקהל הובא באזיקים לבית האסורים. צערו היה רב. לשבת בבית הסוהר בשבת, ללא קידוש, ללא סעודת שבת, הרחק מהמשפחה, בודד, מי יודע מה יהיה גזר דינו? חלפו שעתים של צער והנה בפתח החדר נראה הגאון הקדוש מהרי"ל דיסקין (שהיה רבה של בריסק ולאחר מכן רבה של ירושלים). המשטרה החליטה לעצור גם אותו כרב העיר, על שהיה שותף להחלטה להפגין. כשראש הקהל ראה את המהרי"ל דיסקין, אורו עיניו. "הכל היה כדאי", הוא אמר לעצמו, "הכל היה כדאי בשביל לשהות שבת אחת במחיצתו של המהרי"ל דיסקין".

אמר רבה של סלונים: זה ההסבר בפסוק: "בכל צרתם לו צר" - ה' נמצא עמנו בצרה, ה' חש בצער ליבו של כל יהודי. ואז כאשר ה' עימו "בכל צרתם לא צר" - הצרה חולפת, היא איננה צרה, כי אם ה' איתי - כל כך טוב לי...

*

כתב רבי נחמן מברסלב זצ"ל: "ודע, שהאדם צריך לעבור על גשר צר מאוד מאוד, והכלל והעיקר שלא יתפחד כלל!" (ליקוטי מוהר"ן תנינא סימן מ"ח). גשר צר מאוד גורם לאדם תחושה חזקה מאוד של פחד וחרדה. אין לו לאן לברוח, נפילה יכולה להיות קטלנית... הוא לבד על הגשר

ואין מי שיעזור ויתמוך... גם העולם הזה דומה לגשר צר מאוד, ואנחנו עוברים בו. אדם צריך לדעת שהוא לא נמצא לבד! הקב"ה יחד איתו, והקב"ה שומר עליו תמיד. וכך מגיעים למצב של "לא לפחד כלל".

"גם כי אלך בגיא צלמוות לא אירא רע - כי אתה עמדי!"

*

יודעי דבר מוסרים, כי כשהגיע לשערי אושוויץ, אמר האדמו"ר מקלויזנבורג דצ"ל לאנשים שהיו עימו: "אחים יקרים! הקב"ה הגיע לפנינו לאושוויץ, הוא כבר נמצא כאן!". "עמו אנוכי בצרה"...

*

גם כשאתה נופל, ה' איתך!

האדמו"ר מסלונים, בספרו "נתיבות שלום", כתב שההבטחה של ה' "אנוכי ארד עמך מצרימה" נצחית היא. היא אמורה הן לעם ישראל בתור כלל, והן לכל יהודי ויהודי כפרט. נשמת היהודי, אשר חצובה מתחת כסא הכבוד, נשלחת לרדת מעולמות עליונים אל עולמנו זה, עולם החושך. הנשמה מרגישה "במצרים", צר לה, הגוף מגביל אותה. בנוסף לעצם ההגבלה היא מאוד חוששת שהגוף יהיה דומיננטי והיא תשקע במצולותיו... מבטיח הקב"ה לכל יהודי ואומרה: "אנוכי ארד עמך מצרימה", גם כשאתה שרוי במיצר, גם כשאתה נתון ללבטים וקשיים שהעולם הזה יודע להערים, תמיד תזכור - יהודי אף פעם לא מושלך, גם כשהוא בשאול תחתית - "אנוכי ארד עמך מצרימה"... זו הבטחה גדולה שנושאת בכנפיה תקווה עצומה, שהרי כשנחליט לעלות - "אנוכי אעלך, גם עלה"...

*

כידוע, מצווים אנו ללכת בדרכיו של הקב"ה. ולכן גם אנחנו צריכים להתנהג בדרך זו ולהיות עם ילדנו/תלמידנו גם כשהם "יורדים". ילד צריך לדעת שהוא אף פעם לא לבד! הקב"ה מלמד אותנו יסוד חשוב בחינוך - כדי להעלות תלמיד, אסור לעזוב אותו לעולם.

ולא משנה כמה הוא "נפל". ילד שיודע שאבא ואמא אוהבים אותו
ונמצאים איתו תמיד, יהיה לו קל יותר להתמודד עם הקשיים
והנפילות. כמובן שלא צריך "לרדת" למקום שבו הוא נמצא, אלא
לתת לו את התחושה שאנחנו שם. המחנך/ההורה דומה לאותו מורה
לשחייה. אסור לו להשאיר את הילד לבד במים... אפילו לא לרגע
אחד! צריך להיות איתו בכל מצב. להיות איתו – להבין, להכיל,
להקשיב, לעודד ולתמוך. ורק כך אפשר להעלות אותו חזרה.
ילד שהוריו מבינים אותו ואוהבים אותו בכל מצב – ירגיש בטוח
לשתף את הוריו בלבטיו וקשייו, הוא יספר להם כל דבר שקורה
איתו גם אם מדובר בנפילות, וכך יוכלו ההורים לעזור ולתת עצה.
בחירה נכונה בצורת התקשורת שלנו עם ילדינו יכולה לשנות חיים
ולפעמים גם להציל אותם.

*

"תמיד אבין אותך!"

אם רק נפנה לילדינו ונאמר: "ילדי יקירי, דע לך שאתה יכול תמיד
לפנות אליי ולספר לי הכל. תמיד אבין אותך, ותמיד אעניק לך את
כל התמיכה שבעולם". לא תמיד הילדים מצפים שנצדיק את
המעשה שלהם. הם גם לא חושבים שבכל מצב נסכים איתם. אבל
הם מצפים בכל נפשם שאף פעם לא נהיה נגדם. שתמיד נהיה איתם
בכל מצב ולא משנה מה יקרה. תחושת הביטחון הזאת עשויה לשנות
להם את החיים, ולהעניק להם את המתנה הגדולה ביותר של החיים.

*

לסיום: **גדול הדור במגרש...** (הסיפור הובא כאן בעבר)

גדול הדור בתקופת תקומת יהדות ארצות הברית, היה הגאון הגדול
רבי משה פיינשטיין זצ"ל. ענק רוח, שגאונותו בתורה הייתה ביטוי
להתמדתו המופלאה במשך עשרות שנים, והכרעותיו ההלכתיות
משמשות עד היום אבן דרך מרכזית בפסיקת ההלכה.

ישיבת 'תפארת ירושלים' שעמד בראשה, הייתה אבן שואבת
לצורבים צעירים, תלמידי חכמים צעירים בתחילת דרכם הרוחנית.
יחד עם נשיאתו בעול הנהגת הדור כולו, היה רבי משה אב רחום
ואוהב לתלמידי הישיבה, בה הרביץ תורתו ובין כתליה שהה ברחב
שעות היום. היה זה ביום רגיל ושגרתני. רבי משה מגיע כדרכו
לישיבה בשעת צהריים מוקדמת, ומיד במסדרון הכניסה שם לב
לילד קטן כבן שמונה, עומד נבוק ומבולבל על יד הטלפון הציבורי.
רבי משה פסק מהילוכו ועצר על יד הילד. הניח יד רכה על כתפו
ושאל בנועם: 'ילד, מה שמך?'... 'פיליפ'. ענה הילד קצרות.
'האם הנך זקוק לעזרה? האם חסר לך משהו? מדוע אתה עומד כאן
נבוק ותוהה?' הוסיף רבי משה לשאול. הילד גמגם קלות והשיב:
'אני... הייתי זקוק לאסימון... כלומר, הייתי צריך להתקשר להורי,
והיה לי אסימון לטלפון הציבורי. אך עד שהגעתי לטלפון, אני
מפשפש בכיסים ואינני מוצא את האסימון...' ענה הילד במבוכת מה.
'חכה רגע,' אומר רבי משה, 'אני כבר מביא לך אסימון. חכה לי כאן
כמה דקות, טוב?' אומר רבי משה. וכהרף עין, נראה גדול הדור,
מנהיג יהדות ארצות הברית, מי שיבול מבורך של כמה וכמה כרכי
'אגרות משה' כבר נכתבו בקולמוסו, ראש ישיבה נערץ וגדול תורה
מופלג, רץ במעלה המדרגות אך לא ממחר לפנות למקומו במזרח
היכל בית המדרש, אלא מתחיל להתרוצץ, מחפש לקנות אסימון...
לא בקלות מצא רבי משה אסימון. למרות רצונם הכנה לסייע, רוב
תלמידי הישיבה לא החזיקו כזה בכיסם באותם ימים. אם היה מישהו
זקוק לאסימון – היה הולך ורוכש אסימון, מדבר בטלפון וזהו. בתום
מאמץ לא קל ומרדף לא קצר מצא רבי משה אסימון, ושם פעמיו
בחזרה אל פיליפ, הממתין על יד הטלפון הציבורי... אך כשהגיע
לפיליפ, נשבר לבו בקרבו. הילד עמד ובכה בכי תמרורים! 'מה
קרה פיליפ? חשבת ששכחתי ממך? הנה, מצאתי לך אסימון,' מחייך

רבי משה, ומוציא את האסימון מכיסו... 'לא', העווה הילד את פניו,
'אינני זקוק לאסימון כבר. הוא הגיע מאוחר מדי...' קונן בדמעות...
'מדוע?' שואל רבי משה, ומתכופף לגובהו של פיליפ בן השמונה.
'הנה, קח את האסימון ותוכל להתקשר להוריק...' כמעט 'מתחנן'
רבי משה... 'אין לי מה להתקשר אליהם יותר' רוקע הילד ברגליו,
'מאוחר מדי! רציתי להתקשר להוריי, לספר להם שמצאתי כאן
חבר, את דיויד, ואני רוצה להישאר לשחק אתו ואז אאחר הביתה.
עד שהגיע האסימון כבר מצא דיויד חברים אחרים לשחק איתם, ואני
כבר יכול לחזור הביתה' התייפח בבכי... 'לא נורא, צדיק, אל
תבכה', אומר רבי משה ברכות. 'הנה, קח את האסימון, התקשר
הביתה והודיע להוריק שאתה מאחר. אחר כך נלך ביחד לחפש את
דיויד, ובוודאי הוא ישמח לשוב ולשחק איתך', מציע רבי משה.
לשמחתו לא היה גבול, כשהבחין שפיליפ מתרצה... רבי משה
תוחב את האסימון בטלפון, והילד מחייג את המספר. מודיע להוריו
על האיחור, ואמו מסיימת את השיחה ב'תיהנה פיליפ', שעה שאין לה
שמץ של מושג מי נתן לבנה את האסימון, וכי גדול הדור עומד על
ידו באותה עת, ממתין לסיימה של השיחה...
'עכשיו', אומר רבי משה בחיוך מאושר, 'הבה נלך לחפש את דיויד.'
בפשטות שאין מילים לתארה הוא נוטל את ידו של פיליפ, ויחדיו הם
יוצאים מבנין הישיבה, ענק הרוח וילד בן שמונה, צועדים יד ביד...
רבי משה מבחין בחבורה של ילדים משחקים, ושואל את פיליפ:
'אתה רואה כאן את דיויד?' הילד סוקר את ילדי החבורה, ומניע
ראשו אנה ואנה לשלילה. 'לא, דיויד לא פה', הוא אומר מאוכזב.
'לא נורא', אומר רבי משה, 'נמשיך לחפש. בעזרת השם עוד נמצא
אותו'... וגאון הגאונים מוותר על עיון בסוגיא חמורה, מתפטר על
הקפדתו בשמירת זמני הסדרים, זונח את סדר יומו העמוס לעייפה,
ו... ממשיך לשוטט ברחובות מנהטן, יד ביד עם פיליפ הקטן...

הילד סוקר עוד חבורות משחקים, ומרבה להתאכזב. דיויד לא נמצא בהן. רבי משה לא זונח אותו לאורך כל החיפוש, ותר יחד עמו אחרי קבוצות ילדים נוספות... לפתע אורו עיניו של פיליפ. 'הנה, הנה דיויד!' קרא בשמחה, אך מיד השתנה טון דיבורו לעצוב וכאוב – 'אבל הוא כבר מצא לעצמו חבר אחר לשחק אתו', שב הילד לקונן... רבי משה לא נרתע, וניגש לדיויד ולחברו. שני הילדים נבהלו קמעא כשראו את גדול הדור קרב לעברם, ועוד קורא אחד מהם בשמו: 'אמרו נא, מי משניכם הוא דיויד?'... 'אני' השיב אחד מהם, מסמיק עד תנוכי אוזניו... 'ומה שמו של חברך?' הוסיף רבי משה ושאל. 'מוריץ' השיב דיויד במבוכה. 'יפה מאוד', אומר רבי משה, ומחייך חיוך רחב. כעת, יורד גדול הדור מארבע אמות של הלכה, היישר לחדר הדיונים באולם המשחקים.. 'אמור נא מוריץ, האם תסכים לשחק בשלישיה, אתה דיויד ופיליפ?'... 'כן', הנהן מוריץ בראשו. עתה ממחר רבי משה 'לתפור' את קצוות העסקה. 'דיויד יקירי', אומר רבי משה במתיקות, 'אני יודע שחייבת לפיליפ הרבה זמן, המתנת לו בסבלנות ראויה לשבח. אבל האמת, הוא לא היה אשם בכלל שהתעכב מלבוא לשחק אתך... הרי בוודאי תסכים כי היה עליו להודיע להוריו על האיחור, ולשם כך הוא היה זקוק לאסימון. הוא לא אשם שאני קצת מבוגר, ולקח לי הרבה זמן להשיג אסימון... אני אשם בכך, דיויד. אל תכעס על פיליפ, הוא היה בסדר, אני לא הייתי בסדר... אתה מסכים לצרף גם אותו למשחק ותשחקו שלושתכם ביחד?' קיבל דיויד את 'התנצלותו' של רבי משה, וסלח לפיליפ על האיחור. ולא עלה רבי משה חזרה להיכל הישיבה, עד שבדק שוב ושוב כי המשחק מתנהל כהלכה, להנאתם של שלושת הילדים... אם היה רבי משה דמות מופת בתורה, על אחת כמה וכמה שהוא דמות מופת בענווה – כי אם גדול הדור מסוגל לנהוג בכזו פשטות, להיות כה שפל רוח בעיני עצמו, לנהוג בכזו סבלנות נדירה מול ילד

רך – הרי עבורנו הדברים קל וחומר... הבה ניזכר, נתרגש מהמראה
המדהים הזה. איך גאון הדור, ענק הרוח, מחפש ומתרוצץ, משוטט
וטורח, בשביל אסימון לפיליפ. האם היה זה לפי כבודו ומעמדו?
האם כך נאה ויאה? ואחר כך, איך הוא מחפש את דיויד, מתנצל
כאילו עשה עוול, מסדיר את היחסים בין פיליפ לדיויד ומוריץ – האם
זה לפי מעמדו, שמירת הזמנים שלו, וגדלותו האינסופית? כנראה
שכן! ומהיכן למדנו זאת? מהקדוש ברוך הוא! (הרב קובלסקי שליט"א)

שבת שלום!

העלון יוצא לאור
בסיוע תלמוד תורה
"נצח ישראל" בית שמש

לתגובות ולקבלת העלון במייל: yd0527606276@gmail.com